

APSTRAKTNI CRTEŽ U GRAFICI

Baborac, Momir

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:745113>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

MOMIR BABORAC

APSTRAKTNI CRTEŽ U GRAFICI

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Izv. Prof. Art. Mario Čaušić

Osijek, 2017.

SADRŽAJ

1. Uvod	1.
1.1. Određivanje početnih postavki procesa	
1.2. Motiv i motivacija	
2. Interpretiranje prirode	2.
2.1. Tehnička izvedba	
2.2. Zaključak	
3. Sažetak	6.

1. Uvod

1.1. Određivanje početnih postavki procesa

Početak rada na likovnom djelu je trenutak koji nije lagano točno odrediti. Ako se mora povući točna granica, to bi bio trenutak prelaska „kritične mase“ autorovog iskustva u temi vezanoj za dani rad. Moraju se sakupiti svi sastojci, kao za kulinarski recept, građevinski projekt ili bilo koji drugi oblik ljudske aktivnosti koji se izvodi n-ti put sa malom varijacijom. Treba organizirati broj zamisli, materijala, alata, vremena, prostora, imati u vidu popriličnu povijest sličnih događanja. Veći dio autorovog životnog okruženja u određenoj mjeri postane uključen u takav proces.

1.2. Motiv i motivacija

Izbor motiva je faktor u slučaju kada je motiv potreban, bio on dio narudžbe, zadatka ili jednostavno autorova želja. Likovno djelo se formira oko takvog motiva i on je njegov centralni, najbitniji dio konstrukcije. Motiv, ako je dovoljno zanimljiv autoru, „kondenzira“ likovno djelo oko sebe, manifestirano autorovom reakcijom.

Predumišljaj motiva nije nužno potreban u slučaju da autora ne zanima reizvedba poznatog i postojećeg, nego traženje nečega novoga. Nalaženje vizualnog prikaza nečega što po sebi nema vidljivu formu.

Motivom se mogu nazvati i prikazi emocija, misli i pojmova koji postoje ali su iz nekog razloga nevidljivi, neopipljivi.

Likovna prezentacija kao proces može učiniti ideje vidljivima. Problem je u tome što izgled istog pojma obavezno varira u svakoj instanci izvedbe.

Ako broj umjetnika izradi vizualne reprezentacije istog pojma, one će sigurno znatno varirati u svom izgledu. Znači li to da nitko od njih nije u pravu? Ili da su svi prikazi točni, kao fasete kristala, slični aspekti istog pojma. Može li se motiv potpuno isključiti iz jednadžbe stvaranja likovnosti? Proces može biti započet iz želje za promatranjem samog procesa.

Proces može postati motiv samom sebi. Autor može htjeti vizualizirati/vidjeti proces. Zanima ga tvornica, a ne proizvod. Proces kroz medij autora postaje svjestan samoga sebe.

2. Interpretiranje prirode

Reprodukcija života je primjer procesa koji je sam sebi svrha. Različite varijante sličnih jedinki se zajedno spajaju, preklapaju u novu, malo kompleksniju varijantu. No sustav nije savršen. Kopije nisu iste. Svaka kopija dolazi sa malom količinom greške, nasumičnosti. Nasumičnost joj daje fleksibilnost koju život treba da može reagirati na promjene u svojoj okolini.

Svaka akcija u vremenu može biti promatrana kao nužan nastavak već postojećeg procesa. Pojavio se život, nastali su ljudi, napravljena je ljudska umjetnost. Proces kao motiv onda postaje nešto sveobuhvatno, izvan svakog formata. Motiv više nije nešto, nego sve. Kako priroda prakticira takav koncept? Jedan od najvećih nerazjašnjenih fenomena astronomije je da svemir, kakvoga poznamo, manifestacija fizike, uopće nije simetričan, što bi se očekivalo od matematički savršenog modela realnosti. Čini se da je razina simetrije u svemiru toliko minimalna da ga nije moguće učiniti više asimetričnim nego što on to je. Izgleda kao da je složen na naizgled slučajan ali zanimljiv način, kao da je bez reda i pravila. Svemir se time može definirati kao približno „antisimetričan“. Vezano uz taj fenomen, nama nisu poznate granice svemira, što ga čini, iz ljudske perspektive, jedinim objektom koji nema format.

Format uvijek utječe na sadržaj u smislu konteksta, a u slučaju nedostatka formata, sadržaj bi iz tog aspekta trebao biti neuobličen.

Svemir nema kontekst kojega bi mi mogli biti svjesni.

Nasumičnost takvog modela je sustav koji nije moguće u potpunosti razumjeti jer proces nikada nije u potpunosti završen. Razumijevanje procesa je ujedno i njegov dio.

Viši oblici života u prirodi ne kopiraju sami sebe identično, nego kombiniraju svoje instance sa drugim, sličnim jedinkama, tvoreći time treći oblik koji sadržava aspekte svojih roditelja ali je zapravo zaseban, novi entitet.

Prirodni procesi nisu rezultat ideje. Nijedan objekt u prirodi nije sposoban imati maštu iz koje bi proizašla ideja kao motivator akcije (do pojave čovječanstva). Prirodni procesi se događaju

po principu beskonačne varijacije i kombinacije. Priroda ne isprobava poput čovjeka samo varijante koje joj se sviđaju ili ih smatra zanimljivima, već, dano dovoljno vremena, isprobava apsolutno sve varijante.

Dok se čovjek nedvojbeno smatra dijelom prirode, njegovo ponašanje unutar „prirodnog“ stvara novi podskup „umjetnog“, namjernog, kao rezultat naše smrtnosti. Mi nemamo vremena isprobavati sve varijante, već se trudimo unaprijed, pomoću mašte, tj. simulacije, pretpostaviti one koje bi mogle biti funkcionalne.

2.1. Tehnička izvedba

Cilj rada nije prikazati „Nešto“ ili dio/aspekt „Nečega“, postojećeg objekta, osobe ili ideje, nego prikazati „Sve“. Izvedba prikaza tako sveobuhvatnog koncepta nije realno moguća, jer autor, pošto je ljudsko biće, ne može iskusiti niti znati sve, pa tako ne može sve ni znati prikazati. Što autor može, je namjerno pokušavati učiniti nemoguće, tj. učiniti pokušaj, seriju pokušaja i u varijantama takvih pokušaja, zamišljenih kompozicija/struktura i u njihovim preklapanjima/pretapanjima tražiti vidljivi rezultat procesa. Korištenje linije/crteža je ključno u izradi slojeva za takva preklapanja. Linija kao jednodimenzionalni pojam funkcionira kao osnovni element u izgradnji apstraktne kompozicije.

Za razliku od plošnog prikaza, linijska konstrukcija omogućava skoro potpunu prozirnost velikog broja preklapajućih slojeva. Linijske konstrukcije optičkom iluzijom impliciraju plohe same po sebi. Plohe nadalje impliciraju trodimenzionalne objekte. U trodimenzionalnom sustavu poput našeg nije moguće koristiti linije kao prave jednodimenzionalne objekte. Svaki potez olovke ima svoju širinu i visinu, koliko god nezamjetno nezatne. Proces se koristi iluzijama da bi stvorio kompliciranije iluzije.

Kompozicija takve nasumičnosti je veliki broj linija posloženih u formatu.

Za svaku liniju se može tvrditi da je krug, njegov dio ili kombinacija istih.

Proizlazak kompozicije svega je rezoniranje dijelova kruga sa formatom medija. Tim procesom se mogu izraditi generičke kompozicije kao varijacije reakcija linije na format. Grafička tehnika omogućuje izvedbu linijskih creža u formi matrice pomoću koje se crtež može reproducirati u željenoj boji u proizvoljnom broju kopija.

Reprodukcijom istih i/ili različitih matrica u slojevima na isti medij papira može se uobličiti široki raspon samogenerirajućih varijanti originalnih crteža.

U varijantama s većim brojem slojeva dolazi do efekta linijske buke, gdje se broj međusobno isprepletenih slojeva mreža pretapa to točke da se više ne može razaznati koja linija pripada kojem sloju. Pojavljuje se iluzija ekspresivne geste iako je realnost posve drugačija. Cilj nije uzorkovati oblike i tekture iz okoline/prirode kao u kolažu, nego doći do saznanja kako se u prirodi takve forme same konstruiraju, eksperimentirati u linijskom građenju amorfnosti fleke, mrlje ili šare. Isti proces se može varirati tako da se svakom sloju dodjeli različita boja. Time slojevi unutar cjeline zadržavaju razinu kompozicijske autonomije. Cjelina se ponovo razdvaja ali su njezini dijelovi i dalje nerazdvojni organi istog bića. Različiti ali trajno spojeni u simbiotskom odnosu.

Svi slojevi kao cjelina postaju novi objekt. Novitet koji nije namjerno uobličen, već je proizašao iz nasumičnosti procesa. Početni odvojeni crteži nisu motiv, već medij iz kojega, njihovim spajanjem, motiv slučajno proizlazi, a da nije prethodno zamišljen. Neizbježni rezultat procesa. Jedan od beskonačno puno točnih odgovora.

Radovi koje ovaj tekst opisuje su uobličeni pomoću dvadesetak matrica bakropisa koje se međusobno kombiniraju na pojedinačnim formatima papira.

Takvim se postupkom znatno produbljuje grafički pojam multioriginalnosti time što se svaki otisak nerazdvojno kombinira s drugim otiscima na istom mediju tvoreći nove, originalne instance. Proces kombinacije je proveden bez maske i predloška već proizvoljnošću autora u danom momentu. Time je onemogućeno repliciranje identičnih varijanti, kao što je prikazano na primjerima radova u prilogu.

Proces grafičke multiplikacije time gubi uobičajeni naglasak na reproduktabilnosti i tu svoju posebnost stavlja u drugi plan. Multiplikacija nije svrha nego osobina procesa koja omogućava stvaranje zajedničkih instanci pojedinih otisaka. Otisci postaju samo građevinski materijal, predak, roditelj konačnog proizvoda. Originalnost takvog rada postaje nedvojben.

2.2. Zaključak

Zbog činjenice da je kroz povijest zabilježen veliki broj apstraktnih radova, razvio se simbolički rječnik uobičajenog apstraktnog prikaza za najčešće pojmove ali je takav pseudo-jezik i dalje proizvoljan i podložan interpretacijama.

Promatrač može na osnovu promatranja djela osjetiti autorovu namjeru samo ovisno o vlastitoj sposobnosti analize. Autor ne prilaže riječnik, legendu pojmova, potrebne da bi se apstrakcija do detalja u potpunosti „pročitala“.

Promatračev doživljaj je u neku ruku samogeneriran. Ogledalo promatračevog stanja u tom momentu.

3. Sažetak

Ljudi promatraju umjetnost kao podražaj koji će ih potaknuti na reakciju, kao kreirani sadržaj, kao kvalitetno provedeno vrijeme. Događaj koji može potencijalno započeti nizove novih događaja, kao metafizičko jaje koje svojom raznolikim mogućnostima izaziva reakciju naše radoznalosti, potiče našu fantaziju, našu vještinu simulacije mogućih ishoda i vjerovatnosti. U sličnoj poziciji je i umjetnik. On isto iščekuje kakav će biti rezultat stvaralačkog procesa. U kojoj mjeri će se plan razvoja djela ostvariti, dali će se pojaviti prepreke i problemi prilikom izvedbe, kako će se problemi riješiti ili zaobići. Mogu se tijekom procesa pojaviti dodatne ideje i asocijacije koje prvobitnu ideju potpuno promijene ili učine suvišnom. Proces se konačno završava promjenom uloge umjetnika, koji, završivši rad, postaje opet promatrač.

KLJUČNE RIJEČI: crtež, apstrakcija, grafika, proces, priroda, motivacija.

3. Summary

People look at art as an inspiration that will stimulate them to react, as created content, as a quality time. An event that can potentially start a series of new events, as a metaphysical egg that, through its diverse potential, provokes the reaction of our curiosity, inspires our fantasy, our ability to simulate potential outcomes and probabilities.

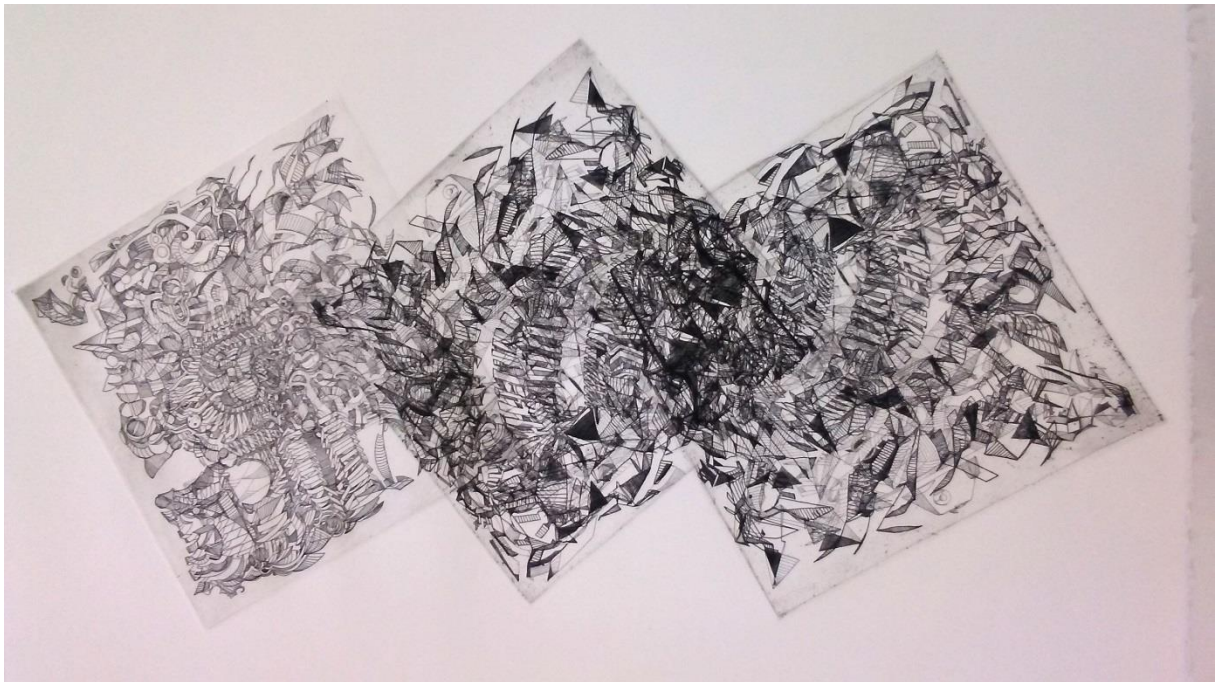
Artist is in a similar position. He is also expecting what the outcome of the creative process will be. To what extent will the development plan be realized, are there going to be obstacles and problems in performance, will problems be solved or bypassed? Additional ideas and associations can emerge during the process that completely change the original idea or make it redundant. The process finally ends up changing the role of an artist, who, after finishing his work, becomes an observer again.

KEY WORDS: drawing, abstraction, graphic, process, nature, motivation.

3.1. Prilozi

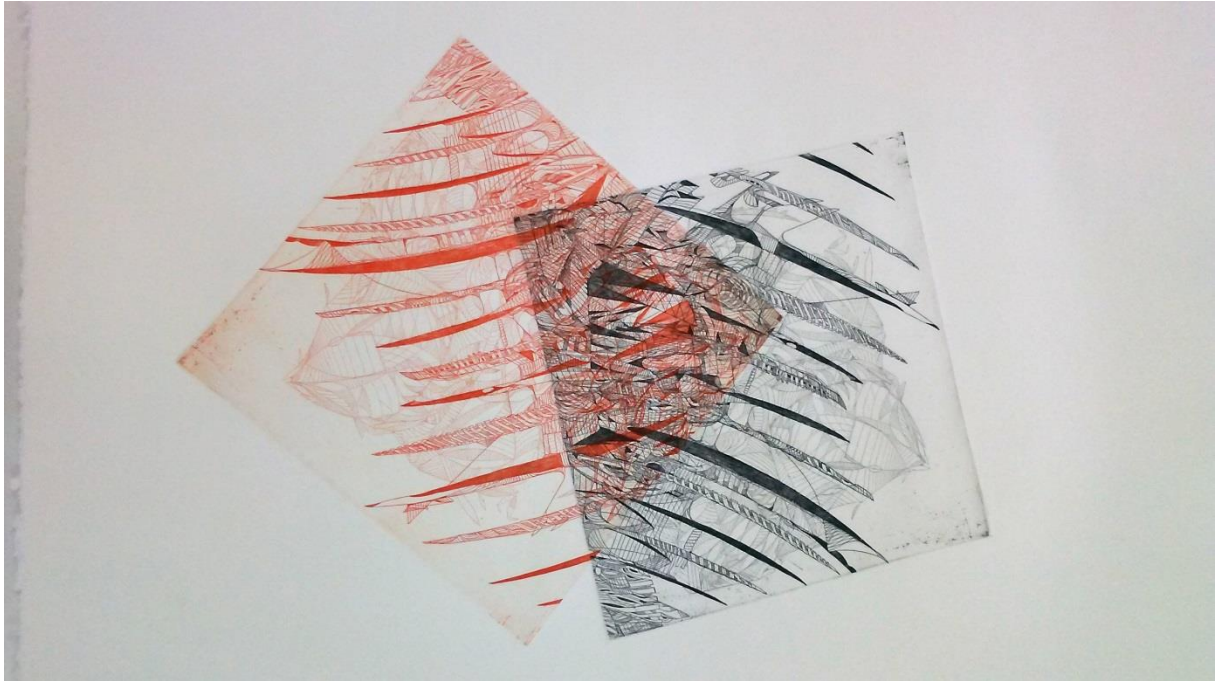

Slika 1. 2017. bakropis „Kombinacije 1“ Momir Baborac

Slika 2. 2017. bakropis „Kombinacije 2“ Momir Baborac

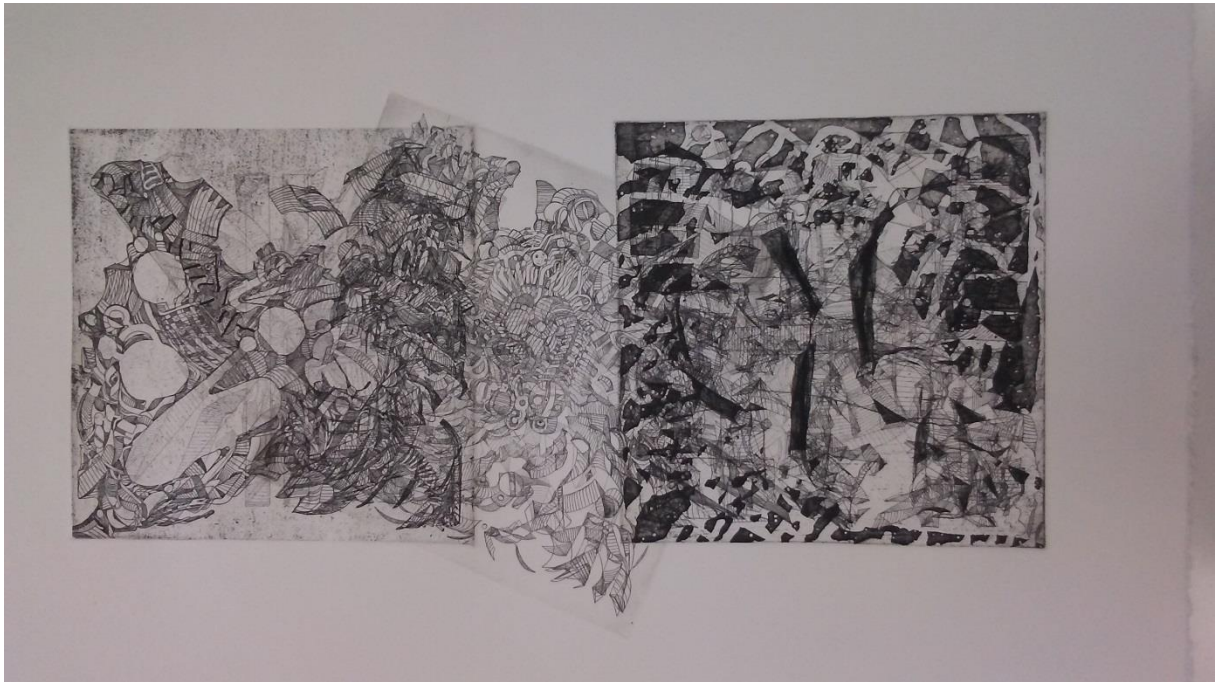

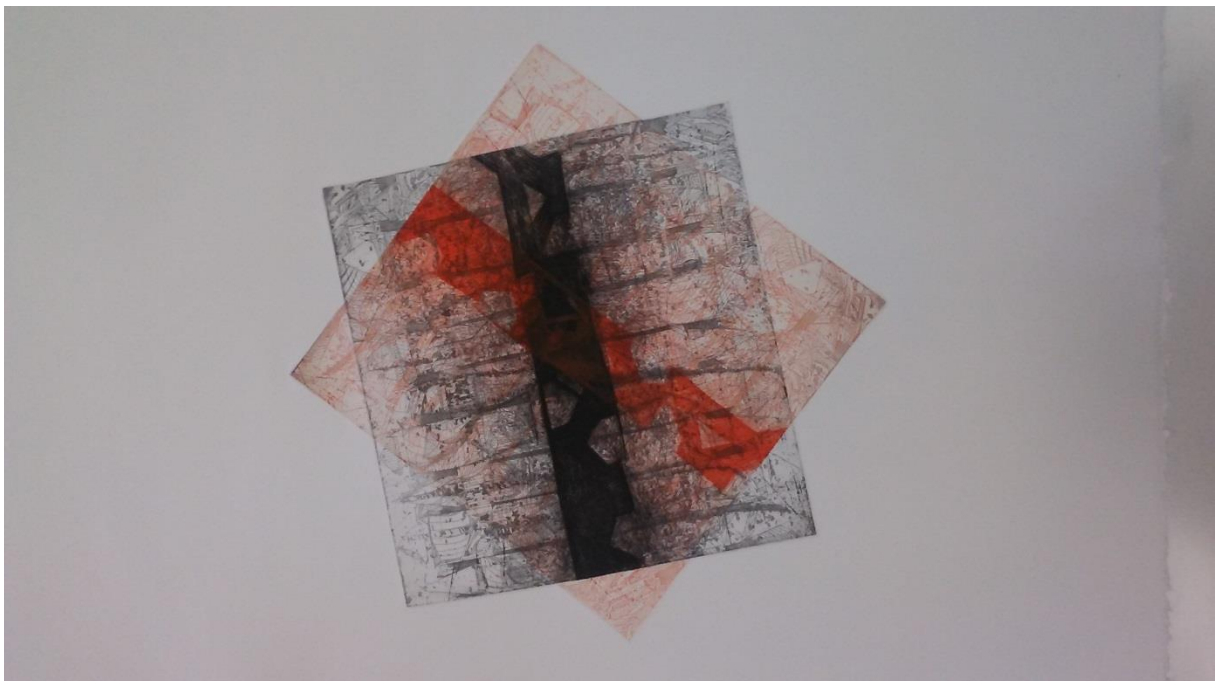
Slika 3. 2017. bakropis „Kombinacije 3“ Momir Baborac

Slika 4. 2017. bakropis „Kombinacije 4“ Momir Baborac

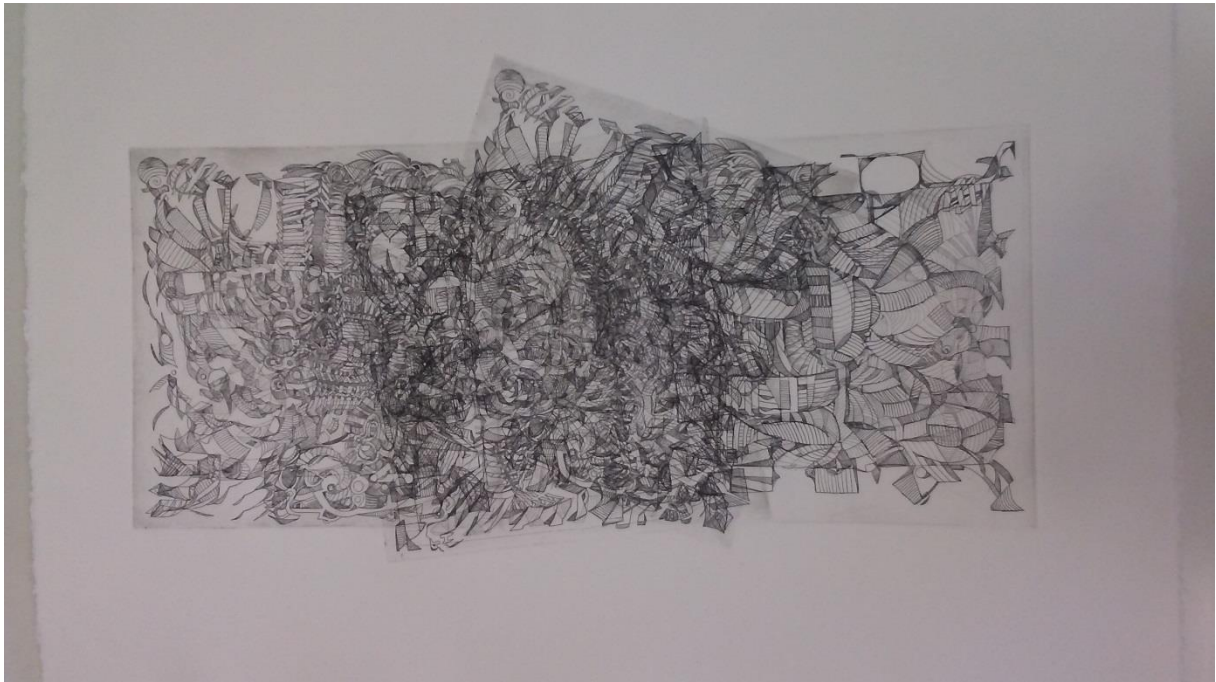

Slika 5. 2017. bakropis „Kombinacije 5“ Momir Baborac

Slika 6. 2017. bakropis „Kombinacije 6“ Momir Baborac

Slika 7. 2017. bakropis „Kombinacije 7“ Momir Baborac

Slika 8. 2017. bakropis „Kombinacije 8“ Momir Baborac